

se sent fins a Alvèrnia: *crapou* «croupion, échine» (Vinols).

DERIV.: *Carponada* (del bestiar, BDC XIX, 112). *Escopronar* 'rompre a algú el llom' (Ga. Girona, *Seidra*, 280).

¹ 'Desitjos de dona gràvida'. — ² La forma amb *g*-deu haver-se usat també en comarques del Nord, car la veiem en un romanç de dialectalisme alt-empordanès molt accentuat, recollit a St. Llorenç de la Muga: «baixa son pare amb un garrot a la mà / --- ¿d'on vénes Catarineta ---? / —Vinc de casa la meu tia— / --- ya li venta garrotada y'l *grapó* li fa saltà / --- Catarineta va finà ---», MilàF, *Romancerillo*, 316.9.

Carpobalsam, *carpòsag*, *carpòsfor*, *carpogoni*, *V. carp*

CARQUÈXIA [Lab. 1864], d'una forma llatina moderna de botànics, adaptació del cast. *carqueja*, per al qual, veg. DCEC I, 701-2.

Carquinyol 'racó de popa', etc., veg. *carcanyol* (CARCANYELL).

CARQUINYOLI, alteració fonètica de *croquinyoli*, mot rebut de França, on *croquignole* designa un pastís igual o molt semblant, i on el plural de *croquignolo* sona sovint *croquignòli* en alguns parlars occitans moderns; allí és derivat del fr. *croquer* 'rosegar, mastegar cruixint', mot onomatopèic. □ 1.ª doc.: c. 1875, Vidal i Valenciano, *Rosada d'Estiu*, 288:

«Feya distribuir pa blanc y botifarres, *carquinyolis*, rosquillas y vi ranci a aquella jovenalla que celebrava las carnestoltas ---»; «y'ls *carquinyolis* y'ls borregos, y les ametlles etzivades a mostes desde'l balcó ---», Pons i Massaveu, *Trascant p. l. S. 56*; «gerros de vidre plens de rosquilles y *carquinyolis*», Bosch de la Tri., *Lena*, 20. No figura en els diccs. del S. XIX, fora del DAG., que dona *carquinyol* (Menorca) i *carquinyoli* (Cat.) «producte de pastisseria». Segons *AlcM carquinyoli* és com es diu en el Principat, *carquinyol* a Mallorca i Menorca i en el País Valencià, si bé d'una banda *carcanyoli* no és estrany a Mallorca (on l'usà PdAPenya) i per altra banda l'àrea valenciana de *carquinyol* s'estén al Nord fins al Priorat (Aràbia, *Misc. Folklorica*, p. 155). Des del català es deu haver estès a Aragó, on Borao (1859-73) recull *carquiniol* i a Múrcia, on s'han usat *carquinión* (Lemus) i *casquinión* (Ga. Soriano). En francès *croquignole* «pâtisserie croquante», encara en ús («Pfefferness, Krachgebäck», Sachs-Villatte) apareix ja el 1545 (Bloch, *Dict. Étym.*) i ja figura en el *Cinquiesme Livre de Rabelais*, on al mig d'un menú consten «des *croquignolles savoureuses*» (cap. 33bis, p. 123), cf. *ibid.*, *croquignolage*, p. 127, i cf. també Sainéan, *La Langue de Rabelais* I, 289.

Ha de tractar-se, doncs, d'un derivat del verb *croquer* «manger une chose croquante» [Palsgrave, 153], enterament paral·lel a *croquette*, que també ens

hem apropiat com a *croqueta*, quasi amb l'única diferència que ací intervingué la dissimilació davant la ò tònica, convertint *croq-* en *craq-*, i després es traslladà la *r* combinada, com és normal en català popular, al final de síl·laba (tal com en *bergant* de *bregant*, *carpó* de *crepó*, *bargueta* < *bragueta*). Ni en el Nord ni en el Midi no és mot d'ús general. En diversos textos i parlars (veg. FEW II, 1360a, § 6) el mot pren el significat de «chiquenaude», o sigui 'tustada, copet', 'bufetadeta', que per casualitat ja està documentat en francès una mica abans que l'altre, en el S. XV; però evidentment fóra invertir els termes racionals i acostumats de la semàntica, suposar, com han fet alguns, que el sentit de 'pastís' vingui figuradament de l'altre; és evident que estem davant el cas repetidíssim de l'ús d'un terme designant un article comestible per expressar un petit cop que es pega: recordem *et pegaré una castanya, un castanyot, una veça, un bolet*, cat. *galeta* 'bufetada' és català establert (DFa.) (li clavava cada *galeta*), oc. *castagnoto*, i el mateix *carquinyol*(t) el registra *AlcM* a Valls i a Sueca amb el sentit de 'clatellada'; a Liège *croquette* pren el sentit de «chiquenaude» (FEW, 1359a). En occità actual tenim *croquignolo* segons el TdF en el sentit de ²⁵ «chiquenaude», i ja en el tolosà Goudoullí (c. 1600) i en l'avinyonès Jacinte Mourèu (c. 1800).

CARRABINA o CARABINA, del fr. *carabine* id., i fr. antiq. *carabin* 'soldat de cavalleria lleugera armat d'una carrabina': es creu que aquell és derivat d'aquest però sense raons de gaire força car l'origen de tots dos és obscur i la diferència entre la data primera i extensió de l'un i l'altre és escassa. □ 1.ª doc.: doc. de 1674 (*carr-*) *AlcM*; 1695, Lacav. i en un romanço de data semblant.

Aquest diccionari és el primer que recollí «*carrebina*» i d'ell el reproduí el DTo. de 1757 («*carrebina*: catapulta»). En un romanç recollit a Argentona i que pels fets i ambient que presenta sembla ser de c. l'a. 1700: «un vestit, ab pistola y galan xarpa / y també una *carabina*, per anà a cercà tabaco ---», Milà Fontanals, 109.11. *Carabí* 'carrabiner, soldat' segons el DAG. apareix en una *Relació dels bons successors* impresa a Bna. per P. Lacavalleria: seria l'únic testimoni que tindriem en català del nom personal que s'ha suposat primitiu. Avui la forma amb *-rr-* sembla ser bastant general en català, fins en terra rossellonesa: *gāṛābinā* a Perestortes (1960). Sembla segur que tant en català, com en castellà (on *carabina* no es documenta fins al tercer quart del S. XVII), el mot ve de fora d'Espanya, especialment pel fet que el nom de soldat *carabino*, *-bí*, és rar en les llengües espanyoles: en castellà no tant com entre nosaltres i s'hi troba *carabino* l'any 1612 i alguna vegada després. Però no s'han pogut donar proves concloents de les dues tesis més sovint admeses: que en italià ve del francès (i no a la inversa) i que *carabine* es derivi de *carabin*.

En fr. com a nom d'arma apareix ja en el S. XVI, *carabin* el 1575, *carabinier* des de 1634. En italià *carabina* des de 1639 [Oudin; i Montecuccoli tercer